

Kort rapport betreffende illegale actie van ondergetekende E.S. Steenhuisen, geboren 4 mei 1919 te Sexbierum, wonende te Bergum (1) 302. Schuilnaam te Koudum "Theo"

Begin Juni 1943 heb ik contact gezocht met L.O.(2) te Drachten, toen nog onder leiding van L. Bosch te Drachten, thans militair commissaris. Als ambtenaar van de distributiedienst begon ik voor Drachten 200 bonkaarten in te wisselen (3). Dit is steeds zo doorgegaan, later in samenwerking met de leider G. Boskma en de kassier: (4)

Later als chef der afdeling rantsoenbonnen heb ik alle mogelijke mensen geholpen aan bonkaarten, tabakskarten, arbeiders buitenland aan valse ontslagbewijzen, waarop zij hun distributiebescheiden weer op terug konden krijgen enz. enz. Mijn werk moest gebeuren onder het oog van de pl. Leidster mej. Y.Bos, die geweldig pro duits was en me geweldig op de vingers keek.[thans geïnterneerd] Bij de uitreiking van de nieuwe stamkaarten heb ik in samenwerking met twee ambtenaren van de secretaris 179 T.D.s (5) met inlegvellen gelicht onder het oog van de N.S.B. burgemeester, terwijl we veel jongens van leeftijd aan T.D. hebben geholpen, die zelf niet konden komen. Al met al duurde tot 10 mei 1944 toen ik een oproep kreeg om naar Duitsland te vertrekken[De leider(6) was aan een kant blij dat ik vertrok, bang dat het nog eens mis zou gaan]

Via G. Navis, toen pl. Hoofd L.O., werd overleg gepleegd met den heer Evenhuis te Leeuwarden en werd mijn nieuwe standplaats Koudum gemeente H.O.N (7) 26 mei ben ik te Koudum aangekomen en mijn bivak opgeslagen bij A. Osinga. Hoofdcontact L.O. te Koudum Het begin was moeilijk, daar ik hier totaal onbekend was. Ik ben begonnen met het rondbrengen van B.B.C. blaadjes vanuit Workum naar Koudum, Molkwerum, Warns en Hemelum, waardoor ik de verschillende dorpscontacten leerde kennen. Al spoedig kwam ik in contact met het rayonhoofd Klaas [Gerben Ypma] en de pl. K.P. leider Gerard [Gerben Oppewal]. Voor hen heb ik toen verschillende dingen opgeknapt o.a. naar Sneek heen en terug met de post, wegbrengen van onderduikers, naar Amsterdam (8) en Utrecht met post en kleren voor Joden.

De Z.W. hoek was toen nog vrij rustig, tot na de tweede overval op het D.K.(Distributie kantoor) te Workum in augustus '44 de bonnen hiervan door SS en SD werden opgehaald bij zuster Scheringa te Koudum, waarbij ook Klaas gearresteerd werd. We (A. Osinga, Gerard en ik) zijn toen de halve nacht bij zuster S. in huis geweest om verder het huis te onderzoeken en verschillende dingen er uit te halen o.a. een jodin en een dame met twee kinderen. Twee dagen later is Klaas te Koudum doodgeschoten en Gerard vertrokken om niet terug te keren. Ik heb toen direct alles ter hand genomen tot er eind augustus door de centrale een nieuw rayonhoofd werd aangesteld nl. Dick (S. Praamsma). Ik kreeg toen de functie van plv. rayonhoofd.

Tesamen zijn we toen aan het werk geslagen. In de september dagen zijn we samen bij alle contacten langs geweest voor het vormen van de verzetsgroepen, wat eerst heel wat moeilijkheden met zich meebracht. Verder hebben Dick en ik alle L.O. werk onderhouden in de gemeenten H.O.N. Workum, Hindeloopen en Stavoren. Ik zelf was speciaal voor de persoonsbewijzen, welke ik van de diverse gemeenten kreeg en later van de P.B. centrale (9), nl van Paul.

Daar Dick zijn kosthuis bij de meesten niet bekend was, kwamen de meeste mensen en contacten bij mijn kostbaas en mij terecht. Als er op een morgen 20 mensen in en uit gingen, was voor ons al heel gewoon. Ze beschouwden ons huis dan ook als centraal punt in de omtrek. We konden ze dan ook overal aan helpen in samenwerking met Dick. Elke maand werd door mij de lijst met uitbetalingen aan spoormannen in ons rayon opgemaakt en doorgestuurd aan Henk fin.(10) Het werd er niet beter op toen er te Stavoren ongeveer 20 SD kwam, die de hele omgeving afneusde. Veel zijn deze "heren" in Koudum geweest, soms dag aan dag. Doordat Klaas in Koudum doodgeschoten was, zochten ze daar hoogstwaarschijnlijk het meeste verzet. Koudum werd dan ook het broeiest genoemd. Het werk werd voor ons dan ook steeds moeilijker, daar wij veel bij de weg waren. Hoe vaak werden we onderweg wel niet aangehouden en gecontroleerd. Ik minstens 20 maal met het gevolg, dat de meesten der SD mij kenden wat naam en beroep betrof. Ik was nl. belastingambtenaar, wat ze steeds geloofd hebben. We hebben in huize Osinga dan ook

velen kunnen helpen aan alles. De hele tijd hebben Osinga en ik twee piloten verzorgd die 8 maart 1944 te Eernewoude waren neergekomen. Ze hebben gezeten in Koudum, Heidenschap, Oudega en Oudemirdum. Wij hebben ze voorzien van kleren, tabak, een bemoedigend woordje enz. We hebben ze samen van de ene plaats naar de andere gefietst terwijl de SD te Stavoren en Workum gevestigd was. Gelukkig hebben ze de bevrijding beleefd.

Alles ging goed tot er in januari '45 een vreemde eend in de bijt kwam die de zaak in Koudum ging verraden. Eerst verschillende onderduikers, nadien zou hij met de organisatie beginnen. We hebben hem in samenwerking met de sabotage groep te Doniawerstel op maandag 5 februari 1945 kunnen fusilleren in overleg en goedkeuring van D.C. IV. (11) Het gaf even een grote opschudding in Koudum. Hij had echter al iets verraden. In de nacht van vrijdag op zaterdag 10 februari kwam de SD te Stavoren in volle uitrusting naar Koudum. Het eerste bezoek betrof mijn kosthuis. Wij waren echter geen van allen thuis. Ik sliep die nacht in het huis van mijn verloofde. En waarachtig dat was het derde huis dat ze gingen doorzoeken. Met vijftien man en een hond waren ze in en om het huis. Ontkomen was onmogelijk. Ze namen mijn as. Schoonvader, de secretaris van de gemeente H.O.N. mee (12) en lieten mij thuis. Drie maal zijn ze bij mijn bed geweest voor controle en de vierde maal moest ik beneden komen daar ze een zakenbrief van mijn kostbaas in mijn overjas vonden. Ruim anderhalf uur zijn ze in huis geweest. Toen had ik helemaal geen dak meer boven mijn hoofd. Ik heb toen vier nachten gezworven tot ik in Koudum een nieuw kosthuis kreeg bij de herv. dominee (13), de enigste die me nog wilde hebben. Ik heb het erop gewaagd en mijn werk voortgezet. De secr. werd te Sneek bevrijd zodat de hele familie moest onderduiken. Een week na het nachtelijk bezoek bracht ik mijn verloofde naar haar nieuwe plaats. We werden weer aangehouden door vijf van dezelfde SD. Halt. Ze herkenden ons direct. We werden ondervraagd, koffers werden leeg gegooid, ik werd gefouilleerd, kreeg een slag in mijn gezicht enz. Al met al duurde het vijf kwartier, toen konden we weer gaan. Beide keren had ik geheel andere papieren. Nadien vroegen ze me bij controle steeds naar mijn as. Schoonvader en familie. Wat de SD te Stavoren geweest is, is niet te beschrijven. Je kon ze overal tegen komen terwijl je toch vaak met verboden waar fietste. Telkens werden er jongens opgehaald, die door ons verzorgd werden.

Geregeld hield ik als commandant van de sabotagegroep te Koudum voeling met de D.C. (14) Voor hem heb ik verschillende berichten overgebracht. Het afwerpen van wapens ging in ons district steeds over.

Toen kwam op 8 april de slagzin door om de sab.gr (15). en de verzets gr. te mobiliseren, terwijl op maandagavond 9 april na 8 uur de eerste sab. daden moesten worden verricht. Ik heb toen voor mijn jongens twee boerderijen gezocht, de jongens, de stens en de munitie bij elkaar gehaald. 's Avonds om 8 uur gingen wij op stap om de tonnen op de Fluessen te verleggen en twee bruggen in Koudum op scherp te zetten. Half vier waren we thuis. Alweer geluk. Terwijl wij 's nachts door Koudum fietsten met de sten in aanslag, was de SD in Warns. De volgende nacht fietsten negen SD mannen met een hond op een meter voor ons langs, terwijl wij nog net in het gras konden gaan liggen. Zaterdagnacht is door ons de brug op de Galamadammen gesaboteerd in samenwerking met de Geco (16). De trekstangen werden opgeblazen, de brug opengezet en de krukken meegenomen. Terwijl dit gebeurde lag er een boot met 60 moffen op een afstand van 500 meter van de brug. Zo hebben we de brug kunnen behouden terwijl de moffen de andere bruggen in de omtrek de volgende maandag zelf lieten springen. Maandagmiddag 16 april zijn we als sab.gr. in het openbaar op gaan treden. Op de Morra hebben we met de verzetsgr. Stavoren een duitse boot beschoten, waarvan er een goed is afgekomen volgens latere berichten. 's Avonds hebben we een SS man gearresteerd. De volgende morgen hebben we de canadezen opgewacht, die om elf uur Koudum binnenrukten. Met de kapitein en de burgemeester heb ik uitgezocht wat de beste weg was naar Gaasterland. Besloten werd via Stavoren te gaan, terwijl wij de wacht moesten houden bij de Galamadammen. Anderhalve week zijn we in Koudum gebleven om verschillende dingen te regelen en nog enkele N.S.B.ers op te halen, die naar Workum moesten worden gebracht. 27 april zijn we naar Balk vertrokken. Vandaar uit hebben we 13 SS, WA, enz. naar Leeuwarden gebracht. Enkele dagen later zijn we naar Rijs

vertrokken om te worden ingedeeld bij de Coastel Guard. De kust moest worden bewaakt van Tacozijl tot Laaxen. Het resultaat is geweest vijf Duitsers en vier Hollandse SS mannen, die probeerden via Friesland te ontsnappen. De wacht is vol gehouden tot 8 juni 1945 toen de Coastal Guard werd opgeheven en een ieder zijns weegs ging.

Met allen heb ik prettig kunnen samenwerken zodat ik met genoegen op de afgelopen tijd kan terug zien.

Ter verduidelijking zijn tussen haakjes nummers aangebracht. In het origineel is deze nummering niet aanwezig.

1. Noorder Singel 302
2. Landelijke organisatie onderduikers
3. Achter over drukken
4. Dhr van der Goot
5. Dit zijn stamkaarten
6. Dhr Boskma, chef van het distributie kantoor
7. HON – Hemelum Oldefaert en Noordwolde
8. Per trein
9. Persoon bewijzen centrale
10. Financiën
11. Dit gebeurde bij de brug bij de Galamadammen
12. Als represaille maatregel
13. Ds. Van Leeuwen
14. District commandant
15. Sabotage groep
16. Gewestelijk commandant